

DOI: <https://doi.org/10.38027/ICCAUA2025TR0008>

Urban Archaeology: Hekatomnos Archaeological Site

* ¹ İlayda Aykol , ² Hande Düzgün Bekdaş

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Bina Araştırma Planlama Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

¹ E-mail: hduzgun@yildiz.edu.tr E-mail: ilaydaaykol5@gmail.com , ² E-mail: hduzgun@yildiz.edu.tr

Abstract

Received: 27 February 2025
Revised: 4 June 2025
Accepted: 18 June 2025
Available online: 5 July 2025

Copyright © 2025 by the author(s).
All rights reserved.

This article is published under an open-access model and is made available in accordance with the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY).

The publisher maintains a neutral stance concerning jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

This article has been selected and peer-reviewed for publication in this journal as part of the 8th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism, held on 8–9 May 2025 in Alanya, Türkiye.

Cities have continuously undergone change and transformation according to needs from the time of their establishment to the present day. Each phase of transformation has left traces on the city, and these traces, layered over time, form urban archaeology and cultural heritage. Since the existence of humankind, the curiosity to know where we come from and to learn about the past leads us to these remnants and traces. While in some cities identities are preserved, in others, particularly in archaeological and protected sites, this is not always achieved. The aim of this study is to analyse the multi-layered structure of the Hekatomnos archaeological site in Milas, Muğla, one of the oldest cities and settlements in the Caria region, and to examine participation examples in urban archaeological sites to analyse their applicability to the site. Additionally, the study aims to emphasise that urban archaeological sites constitute urban identity. The main objective of the research is to analyse the potential and productivity of this site by examining local and international examples in the Caria region, which has high productivity in terms of urban archaeology, within certain scales. In this context, the effects of presenting the multi-identity formation of Hekatomnos as a potential cultural route to the public will be observed from the perspective of the archaeological site and its surroundings. By examining examples of integration of local and national archaeological sites into cities, specific parameters will be established, and the selected site will be evaluated according to these parameters. Although detailed studies on urban integration have been conducted in different urban areas within Türkiye, the absence of such a study specifically on the Hekatomnos Mausoleum suggests that this research will fill a gap in the literature.

Keywords: Urban Archaeology; Urban Identity; Cultural Heritage.

Kent Arkeolojisi :Hekatomnos Arkeolojik Alanı

Özet

Kentler kuruldukları zamanlardan günümüze kadar ihtiyaçlara göre sürekli değişim ve dönüşüm içinde olmuşlardır. Her bir dönüşüm evresi kent üzerinde izler bırakmış ve bu izler birer katman halinde kent arkeolojisi ve kültürel mirası oluşturmuştur. İnsanoğlunun varoluşundan itibaren nereden geldiğini bilme ve geçmişe olan merak duygusu bizi geçmişe ve kalan izlere götürür. Bazı kentlerde kimliklerin korunduğunu görürken bazı kentlerde sit alanları ve arkeolojik alanlarda bu durumun gerçekleştirilemediğini görmekteyiz. Çalışmanın amacı Karia bölgesinin en eski şehir ve yerleşim yerlerinden biri olan Muğla ili Milas ilçesine bağlı Hekatomnos arkeolojik alanının çok katmanlı yapısını çözümlenmek , kentsel arkeolojik alanlara katılım örneklerini inceleyerek alan üzerinde katılımını analiz etmektir . Bunun yanı sıra kentsel arkeolojik alanların birer kent kimliği olduğunu vurgulamak araştırmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın temel amacı; kentsel arkeoloji açısından verimliliği yüksek olan Karia bölgesinde, yerel ve uluslararası örneklerin analizleri yapılarak, belirli ölçekler neticesinde bu alanın da kendi verimliliğini ve oluşturabilecek potansiyeli analiz etmektedir. Bu bağlamda Hekatomnos' un çok kimlikli oluşumunun arkeolojik alan ve çevresi merceğinden bakıldığında bölgenin potansiyel bir kültür yolu olarak halka sunulmasının etkileri gözlemlenecektir. Yerel ve ulusal arkeolojik alanların kente katılım örnekleri incelenerek belirli parametreler oluşturulacak ve seçili alan bu parametrelere göre değerlendirilecektir. Türkiye ölçeğinde farklı kentsel alanlarda detaylı kente katılım çalışmaları yapılmış fakat Hekatomnos Anıt Mezarı özelinde böyle bir çalışmanın bulunmaması araştırmanın literatürde ki boşluğu dolduracağını düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Arkeolojisi ; Kent Kimliği ; Kültürel Miras.

1. Giriş

Kentlerin geçmişi, yalnızca tarih kitaplarında değil, aynı zamanda bugünkü sokaklarda, yapılar arasında gizlidir. Bu geçmiş, kimi zaman bir yapının taşlarında, kimi zaman ise kent planının görünmeyen izlerinde karşımıza çıkar.

Kentlerin nasıl oluştuğunu, zaman içinde nasıl dönüştüğünü ve bugün sahip oldukları kimliğin nasıl şekillendiğini anlamak için bu izleri dikkatle takip etmek gerekir. Bu noktada kentsel arkeoloji, hem geçmişi hem de bugünü birlikte ele alarak, kültürel sürekliliğin ve mekânsal hafızanın izini sürmeye çalışan önemli bir disiplindir[8].

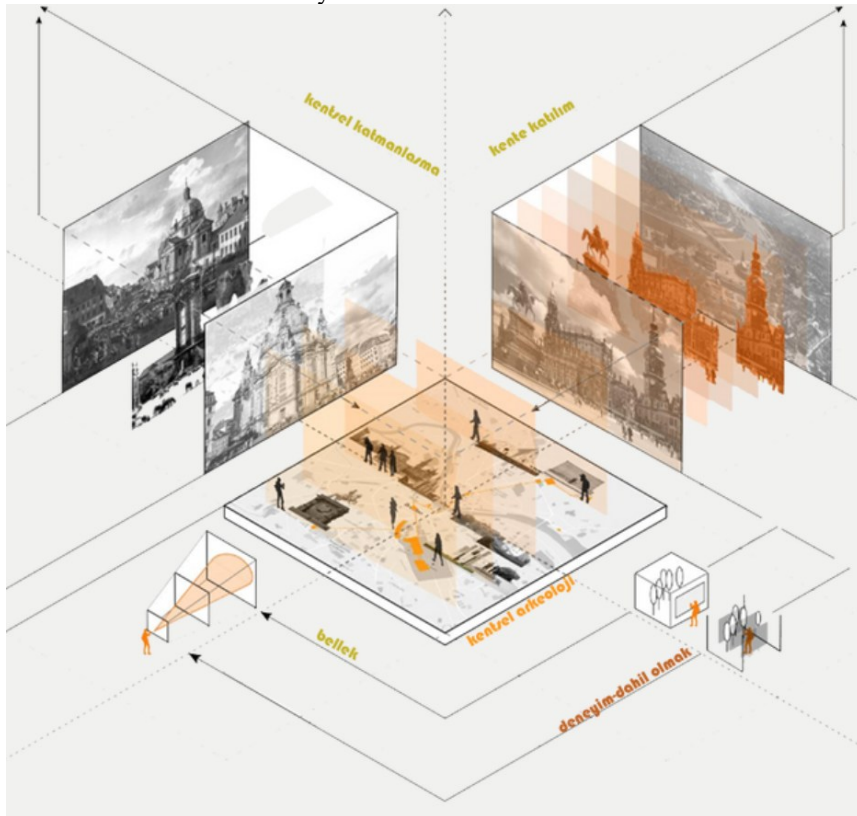
Türkiye'nin batısında, Muğla iline bağlı Milas ilçesi, sahip olduğu çok katmanlı tarihsel birikimiyle Anadolu'nun önemli antik kentlerinden biri olarak öne çıkar. Milas, antik dönem Karia uygarlığının merkezi olup; birçok kültürel, dinsel ve idari yapıya ev sahipliği yapmıştır. Bu yapıların en önemlilerinden biri, Hekatomnos Anıt Mezarı ve Kutsal Alanı'dır. M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen ve UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan bu yapı, hem Helenistik hem de yerel mimari unsurları bir araya getirmesi bakımından dikkat çeker. Ancak bu önemli miras ögesi, bugün Milas kentinin yoğun kentsel dokusu içinde geri planda kalmış, görünürlüğü ve erişilebilirliği sınırlı kalmıştır [16].

Bu çalışma, Hekatomnos Anıt Mezarı'nın günümüz Milas kent yapısı içerisindeki konumunu, bu konumun fiziksel ve simgesel açıdan ne tür bir bağ kurduğunu sorgulamakta; anıtın kentle olan ilişkisini daha görünür ve işlevsel hâle getirmenin mümkün olup olmadığını araştırmaktadır. Bu bağlamda temel araştırma sorusu: "Hekatomnos Anıt Mezarı ve çevresi, Milas kent kimliği içerisinde nasıl daha güçlü bir kültürel ve mekânsal öge hâline getirilebilir?" biçiminde formüle edilmiştir [19].

Çalışmanın amacı, söz konusu tarihi yapıyı sadece bir arkeolojik kalıntı olarak değil; aynı zamanda yaşayan kentle etkileşim içinde olan bir kültürel öge olarak değerlendirmek ve bu doğrultuda koruma, işlevlendirme ve bütünleştirme stratejileri üretmektir. Bu doğrultuda yerinde gözlemler yapılmış, alanın güncel durumu belgelenmiş, kadastro ve imar planları üzerinden mekânsal analizler gerçekleştirilmiş ve mevcut fiziksel çevre ile tarihsel yapı arasındaki ilişkiler yorumlanmıştır [10] [11].

Bu araştırma, kentsel arkeolojinin sunduğu yöntem ve kavramsal çerçeve ile, tarihi mirasın sadece korunmasını değil, aynı zamanda çağdaş kentsel yaşamla bütünleşmesini hedefleyen bir yaklaşım sunmaktadır. Hekatomnos örneği üzerinden elde edilen bulguların, benzer nitelikteki kent içi arkeolojik alanlara yönelik strateji geliştirme süreçlerine katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca çalışma, yerel yönetimlerin ve kent plancılarının kültürel mirasla kurduğu ilişkiyi yeniden düşünmesine de imkân tanımaktadır [18].

Bu makale dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ve amacı sunulmaktadır. İkinci bölümde izlenen yöntem açıklanmakta, üçüncü bölümde elde edilen bulgular değerlendirilmektedir. Son bölümde ise sonuçlar özetlenmekte ve önerilere yer verilmektedir.

Resim 1. Kavram Haritası (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur).

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, Hekatomnos Anıt Mezarı ve çevresinin Milas kent dokusu içindeki konumunu ve bu konumun kentsel kimliğe etkilerini ortaya koymak amacıyla nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma bir yöntem izlenmiştir. Araştırma sürecinde hem literatür taraması hem de yerinde gözlem ve betimleyici analiz teknikleri kullanılarak çok katmanlı bir değerlendirme yapılmıştır. Bu yöntem, alanın tarihsel, kültürel ve mekânsal bağlamda çok yönlü olarak anlaşılmasını hedeflemiştir.

2.1.Literatür Taraması

Çalışmanın ilk aşamasında kentsel arkeoloji, kent kimliği, kültürel miras ve kolektif bellek kavramları üzerine yapılmış önceki akademik çalışmalar detaylı biçimde incelenmiştir. Literatür taraması sürecinde hem ulusal hem de uluslararası

kaynaklar taranarak; makaleler, tezler, bildiriler ve UNESCO ile ICOMOS gibi kuruluşların hazırladığı belgeler göz önünde bulundurulmuştur[14] . Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın kavramsal temelini oluşturmuş ve alana yönelik geliştirilecek çözüm önerilerinin sağlam bir zemine oturtulmasını sağlamıştır [13] [1].

Ayrıca Hekatomos Anıt Mezarı ve çevresine dair mevcut arkeolojik kazı raporları, tescil belgeleri, koruma planları ve belediye imar arşivleri incelenmiş; alanın tarihsel dönüşüm süreci dokümantatif olarak analiz edilmiştir. Bu belgeler üzerinden hem yapının arkeolojik katmanları hem de kentsel bellekteki yeri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

2.2. Yerinde Gözlem ve Mekânsal Analiz

Çalışmanın ikinci aşamasında saha araştırması gerçekleştirilmiş ve alan yerinde incelenmiştir. Gözlem sürecinde, alanın fiziksel yapısı, çevresindeki yapılaşma biçimi, yönlendirici tabelaların mevcudiyeti, kamusal kullanıma açıklığı ve kentlilerle kurduğu etkileşim biçimi kaydedilmiştir. Alanın Milas kent merkezi ile olan mesafesi, ulaşılabilirliği ve kent içindeki görünürlüğü mekânsal ölçütlerle değerlendirilmiştir [6].

Bu analiz sürecinde betimleyici yöntem temel alınarak, mevcut yapıların durumu, alanın fiziksel sınırları ve yakın çevresi ile ilişkisi görsel materyaller ve çizimler ile desteklenmiştir. Fotoğrafik belgeler, kroki ve harita analizleri bu bağlamda kullanılmıştır. Açık-kapalı alan ilişkisi, yaya erişilebilirliği, görsel süreklilik gibi ölçütler üzerinden yapılan değerlendirmeler, yazılı betimlemelerle desteklenmiştir.

2.3. Yöntemsel Bütünlük

Çalışmada kullanılan yöntemler yalnızca veri toplama sürecini değil, aynı zamanda bu verilerin sistematik biçimde analiz edilmesini, yorumlanmasını ve çalışmanın amacı doğrultusunda çözüm önerilerine dönüştürülmesini de kapsamaktadır. Uygulanan yöntemsel yaklaşım, araştırmanın sadece betimleyici düzeyde kalmasını engellemiş; elde edilen bulguların, alanın tarihsel bağlamı ve güncel kentsel dinamiklerle birlikte ele alınmasına olanak tanımıştır. Bu bağlamda saha gözlemleri, harita analizleri ve literatür taraması yoluyla elde edilen veriler, çalışmanın dördüncü bölümünde yer alan değerlendirme ve öneriler bölümüyle bütünleştirilmiştir [17] [20] .

Kuramsal çerçeveden elde edilen kavramlar, alan verileriyle birlikte ele alınarak yorumlanmış; bu sayede yalnızca akademik katkı sunmakla kalmayıp aynı zamanda yerel yönetimler ve koruma kurulları için uygulanabilir öneriler geliştirilmiştir. Yöntemin bu şekilde yapılandırılması, araştırmaya hem açıklayıcı hem de çözümleyici bir nitelik kazandırmış; tarihî alanların kentsel kimlik içindeki yeri üzerine bütüncül bir bakış açısı geliştirilmesine imkân sağlamıştır.

3. Bulgular

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen alan gözlemleri, harita analizleri ve belgesel incelemeler, Hekatomos Anıt Mezarı ve Kutsal Alanı'nın Milas kenti içindeki mevcut konumu ile çevresiyle kurduğu mekânsal, görsel ve işlevsel ilişkilere dair çok boyutlu bulgular sunmaktadır. Bulgular, hem fiziksel mekân düzenine hem de toplumsal algıya dayalı olarak sınıflandırılmıştır.

3.1. Fiziksel Görünürlük ve Kentsel Konum

Araştırma sırasında yapılan gözlemler, anıt mezarın Milas kent dokusu içinde neredeyse görünmez hâle geldiğini ortaya koymuştur. Yapı, kentin merkezî bir bölgesinde yer almasına rağmen, çevresindeki düzensiz yapılaşma ve yoğun bina silüeti nedeniyle hem uzaktan hem de yakından bakıldığında fark edilmemektedir. Anıtın bulunduğu akropol alanı, çevresindeki konut dokusu, yollar ve eğim koşulları nedeniyle yalıtılmış bir görünüme sahiptir. Özellikle doğu ve güney cephelerinden yaklaşım sağlayan yolların dar ve düzensiz olması, yapının görsel açıdan geri planda kalmasına yol açmaktadır[6] .

3.2. Ulaşılabilirlik ve Erişim Sorunları

Hekatomos Anıt Mezarı'na ulaşım, hem araç hem de yaya kullanıcılar açısından sınırlı imkânlar sunmaktadır. Alana yönlendiren açık tabelalar ya da bilgilendirici işaretlemelerin eksikliği nedeniyle, yapıyı ilk kez ziyaret edecek bireylerin doğru rotayı bulmaları oldukça zordur. Mevcut kentsel yönlendirme sisteminin yetersizliği, yapının potansiyel bir kamusal cazibe merkezi olmasını engellemektedir. Alan çevresinde yer alan merdivenli dar sokaklar ve düzensiz kaldırım yapısı, özellikle yaşlı bireyler ve fiziksel engelli bireyler açısından erişilebilirliği kısıtlamaktadır. Bu durum, hem kültürel mirasın toplumun farklı kesimleri tarafından erişilebilirliğini hem de alandaki kamusal yaşantıyı sınırlamaktadır.

3.3. Yapı-Çevre Uyum Sorunu ve Mekânsal Kopukluk

Yapılan gözlemler, anıtın çevresindeki mekânsal doku ile uyumsuzluk taşıdığını göstermektedir. Anıt mezarın hemen çevresinde yer alan yapı adaları, plansız ve birbirinden kopuk şekilde gelişmiştir. Bu durum, anıt ile çevresindeki kentsel doku arasında bir geçiş alanı oluşmasına engel olmaktadır. Ayrıca yapının tarihi değeri ile çağdaş çevre düzenlemeleri arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Alanın korunmasına yönelik alınmış kararlar, kent içinde uygulanan imar planları ile örtüşmemekte; bu da hem yasal hem de işlevsel düzeyde bir boşluk yaratmaktadır. Mevcut açık alan düzenlemelerinin eksikliği ve sosyal donatıların yetersizliği, yapının bir kent belleği unsuru olarak gündelik yaşamla buluşmasını engellemektedir.

3.4 Kamusal Kullanım Potansiyeli ve Alana Yönelik Donatılar

Anıtın bulunduğu alan, kent belleğinde merkezi bir yer tutabilecek potansiyelle sahip olmasına karşın, kamusal kullanımı destekleyecek donatılardan yoksundur. Alanda herhangi bir bilgilendirme panosu, yönlendirme tabelası,

oturma elemanı, peyzaj düzenlemesi ya da aydınlatma gibi temel kentsel donatılar yer almamaktadır. Yapının çevresinde dolaşımı destekleyecek bir yaya aksı ya da gölgelik yapı önerisi bulunmamaktadır. Bu durum, alanın eğitimsel ve kültürel kullanım potansiyelini düşürmekte; hem ziyaretçilerin hem de yerel halkın alanla kurduğu fiziksel ve duygusal ilişkiyi zayıflatmaktadır.

3.5 Toplumsal Algı ve Bilinç Düzeyi

Yerel halkla yapılan açık uçlu kısa görüşmelerde, özellikle genç bireylerin anıt mezarın tarihi önemine dair bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Alanın adını dahi bilmeyen bireyler olduğu gibi, yapının arka sokaklardan biri olarak tarif edildiği de gözlemlenmiştir. Bu durum, alanın görünürlüğünün yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda simgesel olarak da zayıf kaldığını göstermektedir. Yaşlı bireyler ise yapıya dair bazı efsaneler ve söylencelerden bahsetmiş, fakat tarihi bilgi ile kültürel değer arasında doğrudan bir ilişki kurmakta güçlük çekmiştir. Bu gözlemler, alana yönelik tanıtım, eğitim ve kültürel entegrasyon faaliyetlerinin eksikliğini işaret etmektedir.

3.6 Planlama Çelişkileri ve Koruma Statüsü

Yapılan belge incelemelerinde, Hekatomnos Anıt Mezarı'nın birinci derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmesine rağmen, çevresindeki yapılaşma ile ilgili plan kararlarının netlik taşımadığı görülmüştür. Bazı kadastro paftalarında koruma alanı sınırlarının kentsel parsellerle çakıştığı, bazı bölgelerde ise yapılaşma izni verilmiş alanların arkeolojik risk taşıdığı tespit edilmiştir. Bu durum, hem koruma sürecini zayıflatmakta hem de gelecekte alan üzerinde imar baskısı oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Planlama belgeleri ile kültürel mirasın korunmasına yönelik kararlar arasında görülen bu tür çelişkiler, alanın sürdürülebilirliği açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır.

4. Kuramsal Değerlendirme

4.1 Arkeolojik Mekânlar, Bellek ve Kimlik

Arkeolojik alanlar, yalnızca geçmişin kalıntılarını barındıran fiziksel yapılar değil; aynı zamanda bir toplumun kolektif belleğini, kültürel sürekliliğini ve kimliğini taşıyan katmanlı mekânlardır. Hekatomnos Anıt Mezarı örneği üzerinden yapılan analizler, bu tür mekânların kent belleği içinde görünür olmasının yalnızca fiziksel varlıkla değil; anlam üretimi ve mekânsal bütünleşme ile de ilişkili olduğunu göstermektedir. J. Assmann [1]'in "kültürel bellek" kavramı doğrultusunda değerlendirildiğinde, bu yapıların yalnızca tarihsel bilgi aktaran unsurlar değil, aynı zamanda kentli bireylerin kimlik inşasında etkili referans noktaları olduğu görülmektedir. Ancak Hekatomnos alanında yapılan gözlemler, yapının hem fiziksel olarak geri planda kaldığını hem de kentli hafızasında yeterince yer edinmediğini ortaya koymaktadır [15].

Bu durum, Halbwachs [13]'in kolektif bellek kuramında vurguladığı gibi, geçmişin hatırlanmasının ancak sosyal yapı içinde anlam kazandığı gerçeğini doğrulamaktadır. Fiziksel olarak var olan ancak toplumsal deneyimle desteklenmeyen arkeolojik yapılar, zamanla kamusal algıda silikleşmekte ve kentli ile kurduğu bağ zayıflamaktadır. Hekatomnos'un yönetsel, ritüel ve sanatsal anlamlarının kent mekânında okunabilirliğinin sınırlı kalması, bu alanın sadece korunmuş bir yapı olarak değil, yaşatılan bir bellek mekânı olarak da eksik temsil edildiğini göstermektedir.

4.2 Türkiye ve Dünya Arkeolojik Alan Örnekleri Üzerinden Karşılaştırmalı Değerlendirme

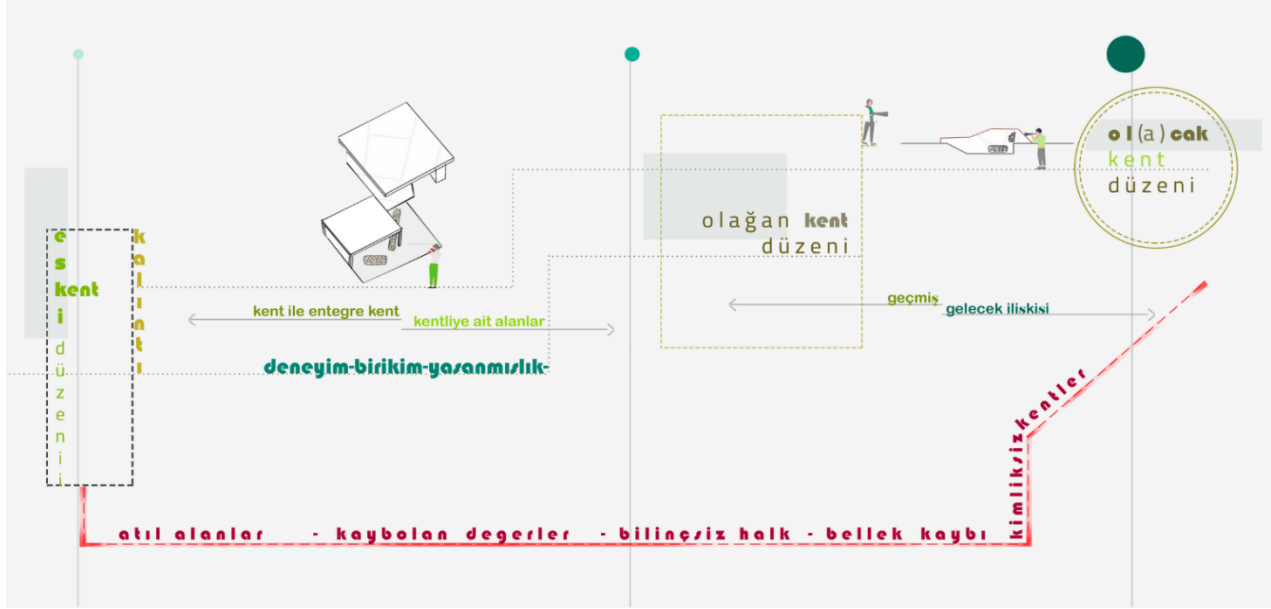
Bu bağlamda yapılan karşılaştırmalı değerlendirmeler yalnızca Türkiye ile sınırlı kalmamış, dünya genelinde kent arkeolojisi ve kültürel miras yönetimi açısından öne çıkan örnekler de analiz edilmiştir. Türkiye'den Efes, Laodikeia, Bergama, Stratonikeia, Perge, Çatalhöyük, Zeugma, Ani, Hasankeyf, Tarsus Gözlükule ve Yenikapı gibi çok katmanlı kent alanları incelenmiş; bu alanların koruma düzeyleri, kentle kurdukları fiziksel ve simgesel ilişkiler değerlendirilmiştir. Efes ve Laodikeia gibi alanlar, koruma ve turizm politikalarının başarılı entegrasyonu sayesinde uluslararası görünürlük kazanmışken; Stratonikeia, Tarsus Gözlükule ve Milet gibi bazı alanlar ise hâlâ kentsel planlamadan izole durumda, kamusal yaşama entegre olamamış alanlar olarak varlığını sürdürmektedir [9].

Aynı bakış açısıyla dünyadan da Pompeii, Roma Forumu ve Atina Akropolis gibi kentsel arkeoloji örnekleriyle Petra (Ürdün), Machu Picchu (Peru), Xi'an'daki Terracotta Ordusu (Çin), Cartagena (İspanya), Delphi ve Valletta gibi çok katmanlı tarihî alanlar karşılaştırmaya dâhil edilmiştir. Bu alanların çoğunda, yalnızca koruma değil, aynı zamanda kentliyle temas kurma, yönlendirme sistemleri, açık alan organizasyonu ve kamusal hikâyeleme stratejileri dikkat çekmektedir [2]. Özellikle Roma Forumu ve Pompeii gibi örneklerde, kültürel miras alanlarının hem turist hem kentli kullanıcı açısından çok yönlü deneyimlenebilirliğe sahip olduğu, bu sayede kültürel sürekliliğin yalnızca koruma üzerinden değil, aynı zamanda anlamlandırma ve temsil üzerinden de inşa edildiği gözlemlenmiştir [14]. Hekatomnos Anıt Mezarı ve Uzunyuva alanı ise bu örneklerle kıyaslandığında, sahip olduğu tarihsel ve mimari potansiyele rağmen hâlen kent dokusundan kopuk, yönlendirme sistemleri zayıf ve toplumsal belleğe katkısı sınırlı bir konumda yer almaktadır [4]. Bu durum, hem Türkiye'deki bazı örneklerle hem de uluslararası iyi uygulama örnekleriyle karşılaştırıldığında, alandaki temsil, işlevlendirme ve entegrasyon süreçlerinin zayıflığını görünür kılmaktadır.

4.3 Arkeolojik Mirasın Kentsel Dokuya İlişkisi

Hekatomnos Anıt Mezarı gibi arkeolojik yapıların yalnızca korunacak kültürel değerler değil, aynı zamanda kentin gündelik yaşamına entegre olması gereken kamusal varlıklar olduğu açıktır. Milas örneğinde görüldüğü üzere, arkeolojik alanların yönlendirme sistemlerinin zayıf olması, çevresel donatılardan yoksunluğu ve fiziksel erişilebilirlik

sorunları, bu alanların kent içinde görünmezleşmesine yol açmaktadır [8] [9] . Halbuki kent arkeolojisinin temel amacı, bu tür alanların yalnızca geçmiş değil, aynı zamanda bugünün de mekânsal hafızasına dahil edilmesini sağlamaktır. Dünyadaki başarılı örneklerde görüldüğü üzere, arkeolojik alanların planlama süreçlerine dâhil edilmesi, bu alanların hem fiziksel sürekliliğini hem de toplumsal anlamını pekiştirmektedir. Ancak Hekatomnos özelinde, bu planlamaya dâhil edilmeme hâli, yapının hem kamusal yaşamla temasını hem de sembolik gücünü zayıflatmaktadır. Alanın yalnızca koruma planlarına konu edilmesi, fakat günlük yaşamın bir parçası hâline getirilememesi, bu mirasın yaşayan bir kent ögesi olmaktan uzaklaşmasına neden olmaktadır[2]. Kent kimliğini destekleyecek, kolektif hafızayı güçlendirecek arkeolojik alanların fiziksel olarak var olmaları yetmemekte; bu varlıkların mekânsal anlatılarla, kentli deneyimleriyle ve planlama kararlarıyla desteklenmeleri gerekmektedir. [1]

Resim 2. Geçmiş İle Gelecek İlişkisi (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur).

5. Sonuç

Bu çalışma, Milas kent merkezinde yer alan Hekatomnos Anıt Mezarı ve Kutsal Alanı'nın, kent arkeolojisi ve kültürel miras bağlamında çok katmanlı bir potansiyele sahip olduğunu; ancak bu potansiyelin günümüz kentsel yapısı içerisinde sınırlı düzeyde temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Yerinde gerçekleştirilen gözlemler, plan analizleri ve belgelerle desteklenen değerlendirmeler ışığında, alanın hem fiziksel hem de simgesel düzeyde kent dokusuyla kurduğu ilişkinin çeşitli açılardan zayıfladığı gözlemlenmiştir. Yönlendirme ve bilgilendirme sistemlerinin eksikliği, kamusal kullanımı destekleyen altyapıların sınırlılığı gibi unsurlar, alanın kent belleğiyle kurduğu bağın daha da güçlendirilmeye ihtiyaç duyduğunu düşündürmektedir. Hekatomnos Anıt Mezarı'nın kentsel bellek içindeki yeri, yalnızca konumuyla değil; aynı zamanda nasıl temsil edildiği, deneyimlendiği ve kentli tarafından nasıl algılandığıyla da doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, yapı yalnızca fiziksel bir miras ögesi değil; aynı zamanda potansiyel bir kültürel hafıza mekânı olarak değerlendirilebilir. Ancak mevcut durum, bu potansiyelin tam anlamıyla harekete geçirilemediğini düşündürmektedir [13]. Alanda yürütülen koruma politikalarının planlama süreçleriyle daha bütüncül bir şekilde ele alınması, bu ilişkiyi kuvvetlendirebilir. Kuramsal değerlendirmeler, kolektif bellek, kültürel süreklilik ve mekânsal temsil gibi kavramlar çerçevesinde, Hekatomnos'un Milas kent kimliği içindeki konumunun güçlendirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu çerçevede, yapının yalnızca tarihî bir belge olarak değil, aynı zamanda kentli için anlam taşıyan bir hafıza mekânı olarak yeniden tanımlanmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bu yaklaşım, yapının yalnızca geçmişle değil, günümüzle ve gelecekle de kurduğu ilişkiyi daha anlamlı kılabilir. Türkiye'den ve dünyadan incelenen çeşitli arkeolojik alan örnekleriyle yapılan karşılaştırmalar, Hekatomnos alanının da benzer uygulamalardan faydalanarak daha görünür ve işlevsel hale gelebileceğini düşündürmektedir. Özellikle Efes, Roma Forumu veya Petra gibi örneklerde görülen kamusal sunum, yönlendirme, peyzaj bütünlüğü ve bilgi aktarımının sağladığı etkin temsil, Hekatomnos gibi alanlara da uyarlanabilir stratejik yaklaşımları gündeme getirmektedir. Ancak her alanın özgün bağlamı olduğu göz önüne alındığında, bu tür yaklaşımların yerel ihtiyaçlara ve kültürel bağlama göre şekillendirilmesi önem arz etmektedir [1] .

Sonuç olarak, Hekatomnos Anıt Mezarı'nın Milas kentiyle daha bütüncül bir ilişki kurabilmesi için hem fiziksel hem de simgesel düzeyde yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Alanda yürütülecek yönlendirme sistemleri, bilgilendirici donatılar, kamusal kullanımı destekleyen mekânsal müdahaleler ve anlatı unsurları sayesinde bu miras alanının, yalnızca bir arkeolojik öge değil; aynı zamanda kent kimliğinin aktif bir parçası haline gelebileceği değerlendirilmektedir. [1]

Bilgilendirme

Bu araştırma kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen sektörlerdeki fon sağlayan kuruluşlardan herhangi bir özel hibe almamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Amen, M. A., Afara, A., & Nia, H. A. (2023). Exploring the link between street layout centrality and walkability for sustainable tourism in historical urban areas. *Urban Science*, 7(2), 67. <https://doi.org/10.3390/urbansci7020067>
- Amen, M. A. (2022). The effects of buildings' physical characteristics on urban network centrality. *Ain Shams Engineering Journal*, 13(6), 101765. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2022.101765>
- Amen, M. A., & Nia, H. A. (2020). The effect of centrality values in urban gentrification development: A case study of Erbil City. *Civil Engineering and Architecture*, 8(5), 916–928. <https://doi.org/10.13189/cea.2020.080519>
- Assmann, J. (2001). *Kültürel bellek: Eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik* [Cultural memory: Writing, remembrance and political identity in ancient high cultures] (A. Tekin, Trans.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Babazadeh-Asbagh, N. (2018). The adaptive reuse of Cibali Tobacco Factory, Kadir Has University. *Tourism Graduate Students Research Congress*, 9, 203–210. Famagusta, Northern Cyprus. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5119737>
- Babazadeh-Asbagh, N. (2024). Cultural heritage interpretation: Problems and proposals for the medieval churches in the walled city of Famagusta, Northern Cyprus. Türkiye: Municipality of Alanya. E-ISBN: 978-625-99484-4-7. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5119840>
- Babazadeh-Asbagh, N. (2024). Interpretation proposals for the churches in the walled city of Famagusta, North Cyprus. In H. A. Nia & R. Rahbarianyazd (Eds.), *Innovative approaches to cultural heritage and sustainable urban development: Integrating tradition and modernity* (pp. 316–359). Cinius Yayınları. ISBN: 9786256072930. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5119766>
- Bishop, R., & Clancey, G. (2008). The city-as-target, or perpetuation and death. In S. Graham (Ed.), *Cities, war, and terrorism: Towards an urban geopolitics* (pp. 54–74). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Brakman, S., Garretsen, H., & Schramm, M. (2004). The strategic bombing of German cities during World War II and its impact on city growth. *Journal of Economic Geography*, 4(2), 201–218. <https://doi.org/10.1093/jeg/4.2.201>
- Diefendorf, J. M. (1993). *In the wake of war: The reconstruction of German cities after World War II*. New York, NY: Oxford University Press.
- Froy, F. E. (2016). Understanding the spatial organisation of economic activities in early 19th century Antwerp. *The Journal of Space Syntax*, 6(2), 225–246. <http://joss.bartlett.ucl.ac.uk/journal/index.php/joss/article/view/287/pdf>
- Gaubatz, P. (1999). China's urban transformation: Patterns and processes of morphological change in Beijing, Shanghai and Guangzhou. *Urban Studies*, 36(9), 1495–1521. <https://doi.org/10.1080/0042098992890>
- Giannopoulou, M., Roukounis, Y., & Stefanis, V. (2012). Traffic network and the urban environment: An adapted space syntax approach. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 48, 1887–1896. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.1163>
- Glaeser, E. L., & Shapiro, J. M. (2002). Cities and warfare: The impact of terrorism on urban form. *Journal of Urban Economics*, 51(2), 205–224. <https://doi.org/10.1006/juec.2001.2262>
- Graham, S. (2004). Introduction: Cities, warfare, and states of emergency. In S. Graham (Ed.), *Cities, war and terrorism: Towards an urban geopolitics* (pp. 1–25; 31–54). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Griffiths, S. (2011). Temporality in Hillier and Hanson's theory of spatial description: Some implications of historical research for space syntax. *The Journal of Space Syntax*, 2(1), 73–96. http://128.40.150.106/joss/index.php/joss/article/view/58/pdf_38
- Griffiths, S. (2012). The use of space syntax in historical research: Current practice and future possibilities. In *Proceedings of the Eighth International Space Syntax Symposium* (pp. 1–26). <http://sss8.cl/8193.pdf>
- Haar, C. M. (1955). In accordance with a comprehensive plan. *Harvard Law Review*, 68(7), 1154–1175. <https://doi.org/10.2307/1337692>
- Halbwachs, M. (2019). *Kolektif bellek* [Collective memory] (Z. Karagöz, Trans.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Hardy, D. (1989). War, planning and social change: The example of the garden city campaign, 1914–1918. *Planning Perspectives*, 4(2), 187–205. <https://doi.org/10.1080/02665438908725679>
- Henriot, C. (2006). Shanghai and the experience of war: The fate of refugees. *European Journal of East Asian Studies*, 5(2), 215–245. <https://doi.org/10.1163/157006106778869306>
- Henriot, C. (2012). Slums, squats, or hutments? Constructing and deconstructing an in-between space in modern Shanghai (1926–65). *Frontiers of History in China*, 7(4), 499–528. <https://doi.org/10.3868/s020-001-012-0030-5>
- Henriot, C. (2017). 'Little Japan' in Shanghai: An insulated community, 1875–1945. In R. Vickers & I. Nish (Eds.), *New frontiers: Imperialism's new communities in East Asia, 1842–1953*. Manchester, UK: Manchester University Press. <https://doi.org/10.7765/9781526119742.00017>

- Hillier, B., Hanson, J., & Graham, H. (1987). Ideas are in things: An application of the space syntax method to discovering house genotypes. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 14(4), 363–385. <https://doi.org/10.1068/b140363>
- Hillier, B., Penn, A., Hanson, J., Grajewski, T., & Xu, J. (1993). Natural movement: Or, configuration and attraction in urban pedestrian movement. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 20(1), 29–66. <https://doi.org/10.1068/b200029>
- Wesseling, H. L. (1989). Colonial wars: An introduction. In H. L. Wesseling (Ed.), *Imperialism and war: Essays on colonial wars in Asia and Africa* (pp. 1–11). Leiden, The Netherlands: E.J. Brill.